



صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های خبری

**مصاحبه پژوهشی؛**

**موضوع:**

**"نقش پارک های علم و فناوری در رونق تولید"**



فرآورده های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

- وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

**پژوهشگر: فاطمه حسینی**

## □ نکات برجسته پژوهش خبری

- ❖ در حال حاضر، 44 پارک علم و فناوری و بیش از 190 مرکز رشد در کشور وجود دارد.
- ❖ در حال حاضر، بیش از 5 هزار شرکت دانش‌بنیان در پارک‌های علم و فناوری مستقر می‌باشند.
- ❖ هدف اولیه از ایجاد پارک‌های علم و فناوری، افزایش تعداد شرکت‌های کوچک و متوسط دانش محور و کارآفرین می‌باشد.
- ❖ پارک‌های علم و فناوری به عنوان نهادهای اجتماعی - اقتصادی نقش مهمی در رونق تولید ایفا می‌کنند.
- ❖ میزان صادرات شرکت‌های مستقر در پارک‌های علم و فناوری از سال 1391 تا پایان سال 1396 بالغ بر 770 میلیون دلار برآورد شده است.
- ❖ پارک علم و فناوری ایرانیان تنها پارک علم و فناوری خصوصی در کشور می‌باشد.
- ❖ ارتقای دانش و توسعه توانمندسازی مدیریت پارک‌ها و همچنین تسهیل و بهبود فضای کسب و کار دو الزام اساسی در توسعه فعالیت‌های پارک‌های علم و فناوری است.

## □ مقدمه

پارک‌های علم و فناوری از ارکان اصلی اقتصاد دانش بنیان می‌باشند و اقتصاد دانش بنیان نیز یکی از محورهای اصلی در سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است که می‌تواند با افزایش بازدهی کار و سرمایه و همچنین گسترش تولید در کشور، رشد بهره‌وری و اقتصادی را رقم بزند. لازمه تحقق اقتصاد دانش بنیان نیز، گسترش تولیدات مبتنی بر دانش و فناوری در کشور است که امروزه در قالب فعالیت‌های پارک‌های علم و فناوری تعریف می‌شود. در واقع، پارک‌های علم و فناوری به عنوان گذرگاه‌های تسهیل کننده توسعه اقتصاد دانش بنیان می‌توانند نقش اساسی در بهبود کمیت و کیفیت تولید ایفا نمایند، چراکه با تزریق فناوری و نوآوری به چرخه تولید، توانمندسازی و روند بهبود فضای تولید در کشور اتفاق می‌افتد. به همین دلیل، بسیاری از کشورها توانمندسازی و گسترش و رونق تولید خود را بر پایه توسعه، گسترش و کاربرد هدفمند فعالیت‌های مراکز علم و فناوری خود قرار داده‌اند و با ایجاد ارتباط منطقی بین این مراکز و چرخه تولید صنعتی، توانمندسازی و گسترش فضای تولید را رقم زده‌اند. در ایران نیز، حدود دو دهه از تأسیس نخستین پارک علم و فناوری در کشور می‌گذرد و با توجه به اهمیت این پارک‌ها در بهبود فضای تولید و توسعه اقتصاد دانش بنیان روز به روز در حال گسترش و اثرگذاری بیشتر بر اقتصاد کشور می‌باشند. از همین رو، با توجه به نامگذاری شعار سال به نام «رونق تولید»، در مصاحبه‌ای<sup>۱</sup> با مهندس مجید دهبیدی‌پور، رئیس پارک علم و فناوری دانشگاه شریف به بررسی وضعیت پارک‌های علم و فناوری کشور و نقش آنها در رونق تولید پرداخته شده است.

## □ وضعیت پارک‌های علم و فناوری در کشور

در حال حاضر، 44 پارک علم و فناوری در 31 استان کشور وجود دارد که بیش از 5000 شرکت دانش‌بنیان در آن مستقر می‌باشند. از این تعداد تنها پارک علم و فناوری ایرانیان خصوصی است که دو سال از تأسیس آن می‌گذرد و مابقی آنها پارک‌های دانشگاهی و یا دولتی می‌باشند و تقریباً تمامی آنها با اعتبارات بخش دولتی اداره می‌شوند. همچنین، در حال حاضر، بیش از 190 مرکز رشد زیر نظر پارک‌های علم و فناوری مشغول به فعالیت می‌باشند که برخی از آنها وابسته به دانشگاه‌ها هستند مثل مرکز رشد امیرکبیر که وابسته به دانشگاه امیرکبیر است، برخی وابسته به پارک‌های علم و فناوری می‌باشند مثل مرکز رشد پارک خلیج فارس و برخی دیگر، مثل مرکز رشد جهاد دانشگاهی وابسته به سازمان‌ها می‌باشند.

## □ اهداف پارک‌های علم و فناوری

عموماً هدف اولیه از ایجاد پارک‌های علم و فناوری، افزایش تعداد شرکت‌های کوچک و متوسط دانش محور و کارآفرین است تا در یک محیط اقتصادی به فعالیت بپردازند. بر این اساس، اهداف و کارکردهای اصلی پارک‌های علم و فناوری عبارتند از:

1. این مصاحبه در تاریخ 1398/04/05 انجام شده است.

تسهیل سرمایه‌گذاری  
در شرکت‌های تازه  
تأسیس فناوری محور

کمک به خلق ثروت  
و افزایش رفاه در  
منطقه

ارتقای تسهیم دانش  
و شبکه‌سازی میان  
ذینفعان مختلف  
نوآوری

ایجاد فرصت‌های  
جدید استخدام به  
واسطه توسعه  
تجاری فناوری‌های  
جدید

خلق و تجاری‌سازی  
فناوری‌ها و  
محصولات نوآورانه

همچنین، پارک‌های علم و فناوری اهداف فوق را از طریق اقدامات زیر دنبال می‌کنند:

جذب و خوشه‌سازی فیزیکی شرکت‌های فناوری محور و باسابقه

تقویت و افزایش منابع علم و فناوری محلی به منظور تقویت مبنای اقتصاد منطقه

انتقال دانش در سطحی وسیع، شامل انتقال ایده‌ها و همچنین فناوری‌های جدید و باسابقه‌تر و انتشار آنها در سطحی وسیع‌تر

ایجاد تعامل مؤثر، غالباً مبتنی بر یک محیط پژوهشی مشترک، بین دانشگاه‌ها و یا مؤسسات پژوهشی و صنایع خصوصی

تسهیل شکل‌گیری شرکت‌های نوپا و رشد شرکت‌های فناوری محور محلی به ویژه از طریق امکانات رشددهی داخلی

تشویق مشارکت مبتنی بر تعهدات مشخص و استوار بین سازمان‌های پژوهشی، کسب‌وکارها و نهادهای دولتی به منظور حصول بهتر اهداف فردی و مشترک از طریق همکاری نزدیک با یکدیگر

تقویت ارتباط صنعت و دانشگاه دیگر نقش مهم و اساسی پارک‌های علم و فناوری است که از طریق اقدامات زیر صورت می‌گیرد:<sup>۱</sup>

تأسیس آزمایشگاه‌های تحقیقاتی مشترک

ایجاد امکان استفاده کاربران بخش صنعت از تسهیلات پارک

همکاری با دفاتر انتقال فناوری دانشگاه‌ها

ارائه آموزش حرفه‌ای برای کاربران صنعت از جمله آموزش‌های مبتنی بر فناوری‌های نوین

شبکه‌سازی برای منابع انسانی به منظور برآوردن نیازهای صنعت

1. گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «بررسی وضعیت پارک‌های علم و فناوری کشور»، بهمن ماه 1395

## □ پارک‌های علم و فناوری بستری برای رونق تولید

پارک‌های علم و فناوری به عنوان نهادهای اجتماعی - اقتصادی می‌توانند نقش مهمی در رونق تولید ایفا کنند؛ بدین صورت که پارک‌ها با بسترسازی و فراهم کردن شرایط برای صاحبان فکر، ایده و تکنولوژی می‌توانند موضوع بالقوه و دارای پتانسیل را به بالفعل تبدیل کنند. به عبارت دیگر، یک دانشگاه را تصور کنید که در نتیجه کارهای آموزشی و پژوهشی به یک سری تولیدات فناورانه که در مرز تجاری سازی قرار می‌گیرند، دست می‌یابد که پس از آن باید یک یا دو مرحله فرآیند بر روی آن ایده و تکنولوژی صورت گیرد تا تبدیل به محصول نهایی برای رسیدن به بازار فروش و مصرف‌کننده نهایی شود؛ در اینجا تبدیل فناوری به محصول نهایی از مسیر پارک‌های علم و فناوری می‌گذرد. در واقع، برقراری اتصال و شکستن پوسته فناوری و تبدیل آن به یک محصول که در نهایت مورد انتظار بازار و مشتری می‌باشد، دقیقاً کاری است که پارک‌ها با طی مسیر زیر انجام می‌دهند:

**اولاً، بستری را برای ارائه خدمات تجاری سازی فراهم می‌کنند؛**

**ثانیاً، ریسک ایجاد کسب و کار را در مراحل آغازین آن کاهش می‌دهند؛**

**ثالثاً، سرعت رسیدن به محصول نهایی را بیشتر می‌کنند؛**

**رابعاً، با ارائه خدمات مشاوره به توانمندسازی شرکت‌های تولیدی می‌پردازند.**

بنابراین، پارک‌های علم و فناوری از طریق فراهم کردن بستری که در آن خدمات سخت افزاری شامل فضا، تجهیزات آزمایشگاه و ... و خدمات نرم افزاری شامل آموزش، مشاوره، تسهیل‌گری، بازاریابی، تجاری‌سازی و ... ارائه می‌شود که در نهایت ریسک کسب و کار و تولید را کمتر و احتمال موفقیت را بیشتر می‌کند، فرآیند تولید را تسهیل می‌کنند.

## □ ظرفیت پارک‌های علم و فناوری در توسعه اشتغال

اشتغال جزو خروجی‌های مسلم هر کار ارزش‌آفرینی است؛ پارک‌های علم و فناوری چون به شکل‌گیری و توسعه شرکت‌های دانش بنیان و نوپا کمک می‌کنند نه تنها نقش آنها در ایجاد و توسعه اقتصاد دانش بنیان بسیار بالاست، بلکه به تبع آن، در ایجاد و توسعه اشتغال کشور نیز مؤثر می‌باشند. به طور مثال، در سال 97 تنها در مرکز رشد پارک علم و فناوری شریف، 500 نفر مشغول و در مراکز شتاب دهنده آن 80 نفر مشغول به فعالیت بودند که خروجی این شتاب دهنده‌ها نیز باعث ایجاد اشتغال برای حدود 250 نفر شده است. در شرکت‌های رشد یافته که در حال حاضر عضو پارک می‌باشند نیز حدود 990 نفر اشتغال دارند. اگر میزان اشتغال را در فضای پارک‌های علم و فناوری کل کشور در نظر بگیریم، در حال حاضر، به واسطه ایجاد بیش از 19 هزار واحد فناور در مجموع پارک‌ها، حدود 42 هزار نفر مشغول به فعالیت هستند که البته این میزان جدای از اشتغال غیر مستقیمی است که خارج از

فضای پارک‌ها به واسطه فعالیت شرکت‌های مختلف تحت حمایت پارک‌ها ایجاد شده است. بنابراین، پارک‌های علم و فناوری می‌توانند فضای مناسبی برای توسعه اشتغال در کشور باشند که این امر با توسعه پارک‌ها به واسطه بخش خصوصی امکان پذیر خواهد بود.

### □ ظرفیت صادراتی پارک‌های علم و فناوری

طبق آمار اعلام شده از سوی مسعود برومند، معاون فناوری وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، میزان صادرات شرکت‌های مستقر در پارک‌های علم و فناوری از سال 1391 تا پایان سال 1396 بالغ بر 770 میلیون دلار برآورد شده است.<sup>1</sup> پارک‌های علم و فناوری به دلیل اینکه تولیدکننده محصولات مبتنی بر فناوری هستند ظرفیت صادرات بالایی دارند، با این حال، درصد عمده‌ای از شرکت‌های تحت حمایت پارک‌ها موفق به صادرات محصولات خود نشده‌اند زیرا از ابتدای شکل‌گیری، تنها بر بازار داخلی محصولاتشان تمرکز کردند و برای حضور در بازارهای منطقه‌ای و جهانی برنامه‌ریزی مشخصی انجام ندادند، در حالیکه یکی از موضوعات مهمی که در تولید باید به آن توجه کرد نگاه صادرات محور و بین‌المللی در تولید محصول است. در مجموع باید گفت، در حال حاضر، حدود 10 درصد از شرکت‌های مستقر در پارک‌ها از رویکرد و توان صادرات محصول برخوردارند که تاکنون توانسته‌اند به کشورهای مختلفی از جمله ترکیه، هندوستان، ژاپن، ایتالیا، گروه جنوبی، فرانسه و ... محصولاتشان را صادر کنند.

### □ الزامات توسعه پارک‌های علم و فناوری در کشور

با وجود اینکه تنها نزدیک به دو دهه از آغاز فعالیت پارک‌های علم و فناوری در کشور می‌گذرد، وضعیت پارک‌های علم و فناوری کشورها در مقایسه با سایر کشورها در وضعیت مناسبی قرار دارند. با این حال ضعف‌ها و مشکلاتی در مسیر توسعه پارک‌های علم و فناوری و بهره‌مندی از ظرفیت‌های اقتصادی-اجتماعی آنها در کشور وجود دارد که باید به رفع آنها پرداخت:

- امکانات و زیرساخت‌های پارک‌های علم و فناوری کشور نسبت به پارک‌های دیگر کشورها بسیار محدود است، به طوریکه در حال حاضر، در مراکز رشد امکان پاسخگویی به 10 درصد از تقاضا وجود دارد و از 150 تقاضای ورودی به پارک‌ها، تنها برای حدود 20 شرکت امکان پذیرش وجود دارد و به طور کلی بیشترین مشکلات ناشی از عدم زیرساخت مناسب مربوط به مراکز رشد و شتاب‌دهی است و در شرکت‌های رشد یافته این موضوع به حداقل رسیده است. بنابراین، یکی از الزامات توسعه پارک‌های علم و فناوری فراهم کردن زیرساخت مورد نیاز آنها از سوی دولت با استفاده از تجربه کشورهای موفق در این حوزه است.
- مشکل دیگر مربوط به حضور کم‌رنگ بخش خصوصی در پارک‌های علم و فناوری است. در حالی که یکی از الزامات اثرگذاری بیشتر پارک‌های علم و فناوری در اقتصاد کشور، راه‌اندازی پارک‌های علم و فناوری خصوصی است، اما در کشور فقط یک پارک علم و فناوری خصوصی وجود دارد که بخشی از این مشکل به دلیل نبود زیرساخت مناسب که تأمین آن به عهده دولت است، می‌باشد. بنابراین، با فراهم کردن زیرساخت لازم و شرایط حضور بخش خصوصی در راه‌اندازی پارک‌های علم و فناوری، باید زمینه جذب سرمایه بخش خصوصی را در جهت توانمندسازی پارک‌های علم و فناوری به کار گرفت.

1. خبرگزاری ایسنا، 1397/6/6

- ضعف دیگر پارک‌های علم و فناوری، مربوط به مدیریت ضعیف در این حوزه است که برای رفع آن باید با استفاده از تجربیات کشورهای موفق، به ارتقای دانش و توسعه توانمندسازی مدیریت پارک‌ها پرداخت.
- موضوع دیگر که شاید بتوان آن را مهم‌ترین چالش پارک‌های علم و فناوری دانست، بحث نامساعد بودن فضای کسب و کار است. هر چه فضای کسب و کار مساعدتر باشد، امکان رشد و توسعه فعالیت پارک‌ها نیز بیشتر می‌شود و اثرات آن نیز در سایر بخش‌های اجتماعی-اقتصادی قابل مشاهده خواهد بود. اما فضای نامساعد کسب و کار در کشور باعث شده تا موانع متعددی پیش روی توسعه کسب و کار پارک‌های علم و فناوری قرار گیرد. بنابراین، هر ضابطه، قانون و مشوقی که در شرایط فعلی بتواند به مساعد شدن و بهبود فضای کسب و کار کشور کمک کند باید به طور ویژه مورد توجه سیاستگذاران و قانونگذاران قرار گیرد تا به واسطه آن بتوان فعالیت‌های پارک‌های علم و فناوری را توسعه بخشید.

### □ جمع‌بندی

از آنجا که پارک‌های علم و فناوری بر پایه دانش و فناوری روز بنا شده‌اند، نقشی تعیین کننده در تسهیل و بهبود فضای تولید کشور دارند، چراکه امروزه تولیدی قابلیت رقابت در بازارهای جهانی را دارد که از ایده و تفکری نو در جهت ارائه محصول بهره گرفته باشد و پارک‌های علم و فناوری نیز بر پایه این رسالت شکل گرفته‌اند. در کشور ما اگرچه حدود دو دهه از فعالیت پارک‌های علم و فناوری می‌گذرد، اما هنوز ارتباط منطقی، منسجم و هماهنگی میان دانش و صنعت و استفاده از فناوری‌های روز دنیا در آن شکل نگرفته است، با این حال وجود پارک‌های علم و فناوری در کشور و توسعه آنها با استفاده از تجربه کشورهای موفق در این زمینه و استفاده از ظرفیت حداکثری بخش خصوصی در این حوزه یکی از فرصت‌هایی است که در شرایط کنونی پیش روی رونق و بهبود کیفیت تولید قرار گرفته است. از همین‌رو، توجه به ظرفیت‌های اقتصادی-اجتماعی پارک‌های علم و فناوری و سیاستگذاری و قانونگذاری متناسب با توسعه و رشد آنها در کشور و همچنین تلاش برای به حداقل رساندن ضعف‌ها و مشکلات پارک‌ها، یکی از مهم‌ترین وظایفی است که همکاری تنگاتنگ دولت و بخش خصوصی را می‌طلبد تا در نهایت بتوان از مسیر پارک‌های علم و فناوری، تولیدی قابل رقابت را در بازارهای داخلی و خارجی ارائه کرد و از این طریق، ایجاد و افزایش ثروت را برای اقتصاد کشور به ارمغان آورد.